

روش‌های مطالعه قرآن از نظر قالب مطالعه (با توجه به امکان‌های مختلف قرائت)

برنامه‌ریزی برای خواندن قرآن با توجه به نیازهای مختلف فرد صورت می‌گیرد ولی آنچه مهم است اینست که هر مومنی لازم است بنای خود را بر مراجعه و خواندن قرآن تا آنجایی که می‌تواند بگذارد، زیرا لازم است به آیه کریمه «فاقرؤا ما تیسر من القرآن» عمل نماید. بنابراین برنامه‌ریزی برای قرائت در همه ابعاد و حالات امکان تحقق دارد. به عنوان مثال می‌توان حالات زیر را که هر یک در روایات اهل بیت علیهم السلام به آنها اشاره شده است، مورد توجه قرار داد:

۱. خواندن قرآن به صورت منظم به منظور ختم قرآن. این ختم می‌تواند بنا به موقعیت‌های مختلف هفتگی یا ماهانه و یا سالانه باشد، که بر همین اساس میزان تقسیم‌بندی آیات و سوره‌ها متفاوت خواهد بود.
۲. خواندن سوره‌هایی که به صورت روزانه توصیه شده است. مانند سوره مبارکه ملک و یس در صبح‌ها و سوره‌های واقعه در شب‌ها و یا سوره مبارکه جمعه در شب و روز جمعه و ...
۳. خواندن سوره مبارکه یا آیاتی به منظور خاص، از قبیل استجاب دعا پس از خواندن ۱۰۰ آیه و خواندن سوره مبارکه طه برای گره‌گشایی از کارها و ...
۴. خواندن آیات مشخصی به عنوان تعقیبات نمازها یا ذکرهای خاص مانند آیات معروف در تعقیبات نماز صبح.^۱

^۱ بحارالأنوار، ج ۸۳، ص ۳۳۷. وَجَدْتُ بِحَظِّ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الْجُبَاعِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ قَالَ وَجَدْتُ بِحَظِّ الشَّهِيدِ قَدَسَ اللَّهُ رُوحَهُ رُوِيَ عَنِ مَوْلَانَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مَنْ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَاتِ السَّتِّ فِي كُلِّ غَدَاةٍ كَفَأَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ لَوْ أَلْقَى نَفْسَهُ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَ هِيَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (توبه: ۵۱) وَ إِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ إِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ (يونس: ۱۰۷) وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَ يَعْلَمُ مُسْتَقْرَهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا كُلُّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (هود: ۶) وَ كَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَ إِيَّاكُمْ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (عنكبوت: ۶۰) مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَ مَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (فاطر: ۲) قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ (توبه: ۱۲۹) از امیرالمومنین روایت شده است که هر کس این آیات را در ابتدای صبح بخواند، خداوند او را از هر بدی‌ای کفایت می‌کند حتی اگر بخواد خود را در مهلکه بیفکند و آیات این است: بگو جز آنچه خداوند خواسته برای ما اتفاق نمی‌افتد. او مولای ماست و بر او اهل ایمان توکل می‌کنند. (سوره مبارکه توبه، آیه ۵۱) و اگر خداوند ضرر و زبانی به تو رساند، هیچ کس جز او نمی‌تواند آن را برطرف سازد و اگر اراده خیر درباره تو داشته باشد، هیچ کس قادر نیست مانع فضل او گردد. برای هر کدام از بندگان بخواد، خیر را نصیب می‌کند که او بخشنده و مهربان است. (سوره مبارکه یونس، آیه ۱۰۷) هیچ جنبنده‌ای نیست مگر آنکه روزی‌اش با خداست و قرارگاه و محل امن او را می‌داند تمام این حقایق در کتابی روشن موجود است. (سوره مبارکه هود، آیه ۶) چه بسا جنبنده‌ای که قدرت حمل روزی خود را ندارد، خداوند او و شما را روزی می‌دهد و او شنوا و داناست. (سوره مبارکه عنكبوت، آیه ۶۰) آنچه خداوند به روی مردم می‌گشاید، کسی نمی‌تواند مانع آن شود و آنچه را او مانع شود، کسی بعد از او نمی‌تواند آن را بفرستد که او مقتدر و حکیم است. (سوره مبارکه فاطر، آیه ۲) اگر از آنها سؤال کنی که چه کسی آسمانها و زمین را آفریده؟ جواب می‌دهند خدا. بگو: آیا خدایانی که غیر از او می‌خوانند، اگر خدا بخواد به من بلائی رسد آن خدایان می‌توانند دفع کنند و یا اگر خدا بخواد به من رحمتی رساند می‌توانند مانع شوند؟ بگو: خدا مرا بس است. بر او اهل توکل، توکل می‌نمایند. (سوره مبارکه زمر، آیه ۳۸) اگر روی برگرداندند، بگو: خدا مرا بس است نیست خدایی جز او. بر او توکل می‌کنم که او پروردگار عرش بزرگ است. (سوره مبارکه توبه، آیه ۱۲۹)

۵. خواندن قرآن با تأمل و تفکر و تکرار به صورت سوره‌ای یا آیه‌ای. چنانچه در نماز امام زمان عجل الله تعالی فرجه آیه «ایک نعبد و ایک نستعین» صد مرتبه تکرار می‌شود.
۶. مطالعه آیات و سوره‌ها و تعلیم محتوای آنها به صورت تدریس، مباحثه و مراجعه به منابع. در این راستا روایات متعددی در فضیلت آموزش قرآن وارد شده است.
۷. مراجعه به قرآن به عنوان ارائه سؤالات مورد نظر به صورت ختم کل قرآن با سؤال مشخص و یا مطالعه بخشی از آن. در این حالت فرد با سؤالی مشخص و یا موضوعی از موضوعات مبتلابه خود در زندگی، به مطالعه آیات می‌پردازد. تمرین این نوع مراجعه به ویژه با مرور سریع منجر به انس بیشتر با قرآن می‌شود.
۸. نگاه کردن و یا لمس کردن آیات با طهارت برای دریافت معنویت و آرامش بیشتر. این موضوع مورد تأکید برخی از روایات قرار گرفته است.
۹. مراجعه و باز کردن قرآن به صورت اتفاقی برای بهره‌مندی از آیاتی در خلال برنامه‌های روزانه.^۲
۱۰. مطالعه موضوعی قرآن، این مطالعه می‌تواند با موضوعی مشخص در کل قرآن و یا سوره‌هایی خاص باشد. این روش در روایات و ادعیه اهل بیت به وفور دیده می‌شود.
۱۱. استفاده از آیات در دعاها، این روش می‌تواند با بهره‌گیری از ادعیه اهل بیت علیهم السلام به دست آید.
۱۲. نوشتن آیات و سوره‌ها یکی دیگر از راه‌های توجه به آنست که با وجود آسیب‌های مختلفی که وجود داشته (به دلیل نبود صنعت چاپ و اینکه نوشتن جهت انتقال بوده و دقت فراوانی را می‌طلبیده است) مورد تأیید اهل بیت بوده است.
۱۳. مرور سریع قرآن و یا تندخوانی قرآن. در این مرور سعی می‌شود تا قدرت تندخوانی قرآن و در واقع سرعت انتقال مطالب سریع‌تر شود.

^۲ هر چند حقیقت استخاره، استخاره قلبی است و باید در هر کار طلب خیر کرد ولی گاهی به اضطرار در صورت رسیدن به بن‌بست و پس از استفاده از عقل خود و صاحبان خرد استخاره با قرآن ممدوح شمرده شده است.